

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

KD

29 JUNI 2007

200603131-28

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres ref: 200603131-/LAA

Vår ref:2007/33/008

Dato: 28. juni 2007

Høringsuttalelse: Tilgjengelig og tilrettelagt faglitteratur for studenter med syns- og lesehemninger. Rapport utarbeidet av nedsatt arbeidsgruppe

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) yter bibliotektenester til blinde, svaksynte og andre lesehemmede. NLB produserer og formidler også tilrettelagt pensumlitteratur for synshemmede studenter ved universitet og høyskoler.

NLB har vært representert i arbeidsgruppen ved seksjonssjef Arne Kyrkjebø. Merknadene i denne høringsuttalelsen utdyper enkelte forhold NLB har vært opptatt av i arbeidet med rapporten og gir enkelte presiseringer av hensyn NLB mener det er viktig å ivareta.

1. Generelle kommentarer

Arbeidsgruppen har levert en grundig rapport som gir god oversikt over det eksisterende tilbud av tilgjengelig og tilrettelagt faglitteratur for studenter med syns- og lesehemninger. Rapporten inneholder forslag til viktige tiltak for å bedre denne studentgruppens tilgang til faglitteratur.

2. Kommentarer til de foreslåtte tiltakene

Tiltak

4-6

Det er viktig at krav om at universell utforming blir ivaretatt ved inngåelse av konsortieavtaler for elektroniske ressurser og vitenskapelige tidsskriftsbaser, samt ved en fremtidig standard for digital avlevering.

Universell utforming vil gi en stor økning i tilgjengelige filer, og bedre litteraturløstet for syns- og lesehemmede studenter. Mange studenter vil imidlertid fortsatt ha behov for en

videre tilrettelegging av tilgjengelige filer. I tillegg inneholder mange filer informasjon som ikke lar seg lese via leselist eller syntetisk tale. Ved forhandlinger om konsortieavtaler, må det arbeides for å sikre NLBs tilgang til tilgjengelig litteratur for å kunne gjennomføre den nødvendige videre tilretteleggingen.

Tiltak

7-12

Krav om universell utforming av forskningsrapporter og elektroniske databaser ved tildeling av forskningsmidler, samt for egenprodusert fagstoff ved institusjonene, vil være et vesentlig bidrag i arbeidet med å øke tilgangen til tilgjengelig litteratur.

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek understreker også her nødvendigheten av at det legges til rette for å sikre NLB tilgang til dette materialet ved behov for videre tilrettelegging av litteraturen.

Tiltak

13-14

NLB anser det som særdeles viktig at tilgang til Nasjonalbibliotekets digitale samlinger sikres gjennom krav om standardisering av filformater og avtale om digital avlevering av norsk litteratur. NLB må også sikres tilgang til Nasjonalbibliotekets digitale samlinger.

Tiltak

15-17

Et utvidet samarbeid med de øvrige nordiske landene, samt økt deltakelse i IFLA, vil være viktige tiltak for å bedre litteraturtilbudet til syns- og lesehemmede studenter.

Tiltak

18 –23

Syns- og lesehemmede studenter vil være best tjent med at produksjon av tilrettelagt faglitteratur og folkebiblioteklitteratur forblir samlet. Et bredt faglig miljø gir det beste grunnlaget for videre utvikling av produksjons- og distribusjonsmåter i tilbudet til studenter. Innenfor produksjonen av folkebibliotekrelevant fag- og skjønnlitteratur, tidsskrifter og aviser foregår det ved NLB utviklingsprosjekter som også er til stor nytte for en mer effektiv produksjon av tilrettelagt faglitteratur for studenter. Arbeidet med å utvikle et felles produksjonsgrunnlag basert på XML er til stor nytte både for produksjonen av tilrettelagt studielitteratur, og for folkebiblioteklitteratur i blindeskrift.

Produksjon av studielitteratur er unikt, i og med at det dreier seg om å dekke helt spesielle behov for enkeltstudenter – både når det gjelder hvilken litteratur som produseres og grad av tilrettelegging. Dette er en drivkraft i NLBs teknologiske og organisatoriske utvikling, og dermed noe som kommer både syns- og lesehemmede studenter, men også andre syns-

og lesehemmede til gode. NLBs tilslutning til gruppens konklusjon om at KD bør påta seg det overordnede ansvar for all studielitteraturproduksjon etter § 17 i åndsverkloven, er derfor gitt under den klare forutsetning at produksjon av tilrettelagt faglitteratur og tilrettelagt folkebiblioteklitteratur forblir samlet, selv om ansvaret for studielitteraturproduksjon overføres til KD.

NLB har en egen studenttjeneste med bibliotekarer som er i dialog med studentene gjennom hele studiet. Produksjon av tilrettelagt litteratur skjer på grunnlag av den enkelte synshemmede students innsendte pensumlister. Valg av tilrettelegging, eventuelt grad av tilrettelegging, må skje med utgangspunkt i fagområder og litteraturens egnethet for leselist eller syntetisk tale. Det må alltid tas hensyn til den enkelte students behov for videre tilrettelegging av tilgjengelige filer. En universell utformet, eller tilgjengelig fil, har ikke DAISY-bokens funksjoner. Det er viktig å gjennomføre tiltak for å sikre at elektroniske filer blir gjort tilgjengelige, men store deler av faglitteraturen vil fortsatt kreve videre tilrettelegging i større eller mindre grad.

I rapporten skisseres en utvikling med digital avlevering av universelt tilgjengelige filer til Nasjonalbiblioteket, universell utforming av vitenskapelige tidsskriftsdatabaser, samt fjerning av barrierer for lån av elektronisk litteratur fra spesialbibliotek på tvers av landegrensene. Dersom dette blir gjennomført, vil tilgangen på tilgjengelig faglitteratur for studenter med syns- og lesehemninger bli vesentlig forbedret. En gjennomføring av avtaler med institusjoner som produserer faglitteratur om å benytte universelt utformede filformater, krever imidlertid et målrettet arbeid. Det må avklares hvem som skal ha ansvaret for det videre arbeidet med dette.

Endringer i åndsverkloven åpner for at flere grupper funksjonshemmede skal kunne nyte godt av bestemmelsene i §17. Lesehemmede med diagnostisert dysleksi nevnes spesielt i forarbeidene til loven. En eventuell utvidelse av produksjonsretten til å omfatte studenter med diagnostisert dysleksi vil omfatte et stort antall studenter og kreve store ressurser. Studenter med ulike funksjonshemminger vil ha behov for forskjellige former for tilrettelegging av faglitteraturen. Det er viktig å sørge for at de ulike studentgruppene får faglitteraturen i det medium de trenger for å kunne gjennomføre utdanningen.

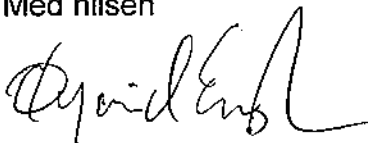
Behovet for en vesentlig økning av syns- og lesehemmedes tilgang til tilgjengelig og tilrettelagt faglitteratur er godt dokumentert. For å oppnå den nødvendige økningen i produksjon av studielitteratur, understreker NLB at det er nødvendig med økte bevilgninger til dette formål.

Tiltak**24-32**

Jevnlig kontakt med studentene og undersøkelser av deres erfaringer med tilgjengelig og tilrettelagt studielitteratur er viktig for å sikre at riktige avgjørelser blir tatt når det gjelder hvilket medium litteraturen skal produseres i.

Med hilsen

Øyvind Engh

Direktør

Kari Kummeneje

fung. seksjonssjef

